

Д. В. Бібіков

Нові дані до історичної топографії середньовічного Вишгорода

елике значення при вивченні історії середньовічних міст мають питання їх історичної топографії, що включає в себе визначення міської території, планувальної структури, чисельності населення, динаміки розвитку окремих районів міста, тощо [1, с. 109]. В умовах обмеженого числа писемних даних, розгляд цих питань потребує не тільки всебічного аналізу археологічних джерел, але і їх кількісного накопичення. Навесні — влітку 2012 р. під керівництвом В. Г. Івакіна проводились рятівні та стаціонарні дослідження на території Вишгородського історико-культурного заповідника.

Археологічні дослідження Вишгорода тривають вже близько 200 років. Зокрема, перші наукові розкопки на території давньоруського городища проводились в 1934–1937 рр. експедицією ІМК під керівництвом Ф. А. Козубовського та Т. М. Мовчанівського. Роботи були зосереджені на кількох ділянках всередині і навколо церкви свв. Бориса і Гліба, а також у східній частині городища, над урвищем до Дніпра [2, с. 67–90]. В 1947 р. В. Й. Довженок продовжив дослідження східної ділянки, а також провів розвідкові розкопки північно-західної частини городища, котра виявилась значно менш заселеною [3]. У 1972 р. В. В. Чумаченком [4], а в 1979–1980 рр. — П. П. Толочком, В. М. Зоценком та Л. В. Пекарською виявлено кілька садиб у північно-східній частині плато [5; 6; 7]. В 1990–1996 рр. Правобережною Давньоруською експедицією Р. С. Орлова досліджувався храм свв. Бориса і Гліба. [8]. У 2000 р. незначні охоронні роботи, зокрема — зачистка схилів ярів поблизу церкви, проводились експедицією Вишгородського історико-культурного заповідника під керівництвом С. Я. Ольговського [9]. У 2012 р. дослідження Вишгородського городища були поновлені. В тому числі вперше за багато років були проведені планові розкопки однієї з ділянок городища.

Здійснено археологічну розвідку на південному мисовидному виступі плато (відомий як **Ольжина гора**) (рис. 1, з). Площа виступу — близько 2 га, вільна від забудови, з трьох сторін виступ оточений ярами. У 1980 р. дану територію вперше дослідив В. М. Зоценко. По схилах гори було зібрано невелику кількість грубих, підправлених на гончарному колі, фрагментів керамічного посуду, орнаментованого крупними борознами, котрий дослідник датував кінцем IX ст. Однак, шурфування території плато виявило лише наявність нашарувань XI–XII ст. [6, с. 24]. Схожі результати були отримані після розвідки 2012 р. Підйомний матеріал можна поділити на три періоди:

- кінець X—XI ст.;
- XII—перша половина XIII ст.;
- XVII—XVIII ст.

Окрім кераміки, зібрано фрагменти плінфи, полив'яної плитки та пірофіліту.

Проведено розвідкові роботи на території приватної садиби по вул. **П. Калнишевського, 28** (рис. 1, в). Садиба займає південний край Вишгородського городища

і розташована на захід від Ольжиної гори, від котрої відділена яром. Дана ділянка вперше обстежується археологами. Зібраний підйомний матеріал відповідає наступним періодам:

- кінець X—XI ст.;
- перша половина XIII ст.;
- друга половина XIII — XIV ст.;
- XVI—XVII ст.

В схилі гори зафіксовано залишки пічки, в заповненні якої виявлено фрагменти керамічного посуду XVI ст.

Зібрано підйомний матеріал XI—XII ст. і по вул. **П. Калнишевського, 22.**

Шурфи № 1, 2 пробито на вершині гори, розташовані у кількох десятках метрів на південь від Ольжиної гори (рис. 1). Дослідження тут раніше не проводились. На глибині 0,20–0,25 м зафіксовано культурний шар XI—XIII ст. В південно-східному куті шурфу № 1 виявлений об'єкт 1. Має округлу форму, південна частина перерізається стінкою шурфа. Заглиблений в материк на 1 м. Стіни та дно об'єкту — похилі. Заповнення — сірий, слабо гумусований супісок з прошарками жовто-коричневого супіску. З заповнення об'єкту, окрім стінок керамічного посуду, походить залізний ключ. Матеріал із шурфів представляє два етапи: кінець X—XI ст. та першу половину XIII ст. Дана ділянка мала входити до територіальної структури та оборонної системи Вишгородського городища. У якості висновків можна підкреслити її перспективність для подальших археологічних досліджень.

Нагляд за земляними роботами на садибі по вул. **П. Калнишевського, 34** (рис. 1, е), в центрі городища, показав, що середньовічні нашарування були знищені пізнішим перекопом. Про наявність давньоруських культурних нашарувань на ділянці свідчив матеріал XI—XIII ст., зібраний в ході археологічних спостережень.

Основні роботи були зосереджені на східному краю городища, за 150 м на схід від церкви свв. Бориса та Гліба (рис. 1). Дана ділянка (**розкоп № 1**) з півдня примикає до т. зв. «кварталу металургів», досліджуваного в 1934–1937 та 1947 рр. Тоді було виявлено систему житлових, господарських та виробничих споруд, що розташовувались двома рядами, паралельно краю городища. Незабудовану смугу між рядами, близько 10 м завширшки, В. Й. Довженок розглядав як одну з вишгородських вулиць [2, с. 68–70].

Ще в середині минулого століття дослідники відзначали сильний ступінь зруйнованості східного краю плато внаслідок зсувів та обвалів. Дана ділянка порізана багатьма ярами, через що утворилися мисовидні виступи. На одному з таких виступів у 1934 р., окрім наявності давньоруського культурного шару, зафіксовано рештки насипу, вірогідно — східного валу городища [2, с. 70]. Перевірити це припущення вже не вдається, проте очевидно, що схил городища з давньоруського часу значно опливав.

На розкопі 1 було досліджено 130 кв. м. По всій площі розкопу зафіксовано культурні нашарування XI—XVII ст. Виявлено 4 господарські споруди XI—XIII ст., споруду XVII—XVIII ст., велику наземну житлову споруду XVII ст. з галереєю, 5 господарських ям XI—XVIII ст., низку стовпових ям та рівчак часів Другої Світової війни (рис. 2).

Серед давньоруських споруд найкраще збереглась **споруда № 1** в західній частині розкопу. Споруда підпрямокутної форми, розміри — 2,8 × 2,2 м. Витягнута з заходу на схід. Заглиблена в материк на 0,7 м. Стіни котловану вертикальні. Дно горизонтальне, кутових стовпових ям не виявлено. В заповненні споруди фіксуються два окремі горизонти, що можуть відображати два основних етапи її функціонування. Верхній — сіро-коричневий, слабо гумусований супісок — містив переважно кераміку XII—XIII ст. Нижнє заповнення являло собою світло-сірий супісок; з нього походили фрагменти кераміки кінця X—XI ст. Також із заповнення походять фрагменти амфор, фрагменти плінфи, шиферне пряслице, розтиральник, скляний браслет, два

Рис. 1. Загальна схема археологічних робіт на території Вишгородського історико-культурного заповідника у 2012 р.

Fig. 1. The general scheme of archaeological work in Vyshhorod Historical and Cultural park in 2012

фрагменти скляних виробів, фрагмент ключа, поясне кільце та ще кілька фрагментів залізних виробів.

Зі сходу до споруди № 1 безпосередньо примикала яма № 2 — підпрямокутної форми, глибиною від материка 0,25 м. Ширина ями з північного сходу на південний захід — до 0,9 м, південно-східний край перерізається бровкою. Яма № 2 розташована паралельно споруді № 1 і примикає до останньої, тому може являтися конструктивним елементом споруди (вхід).

М. 1:20 см. Ш. 20 40 60 80 100 см.

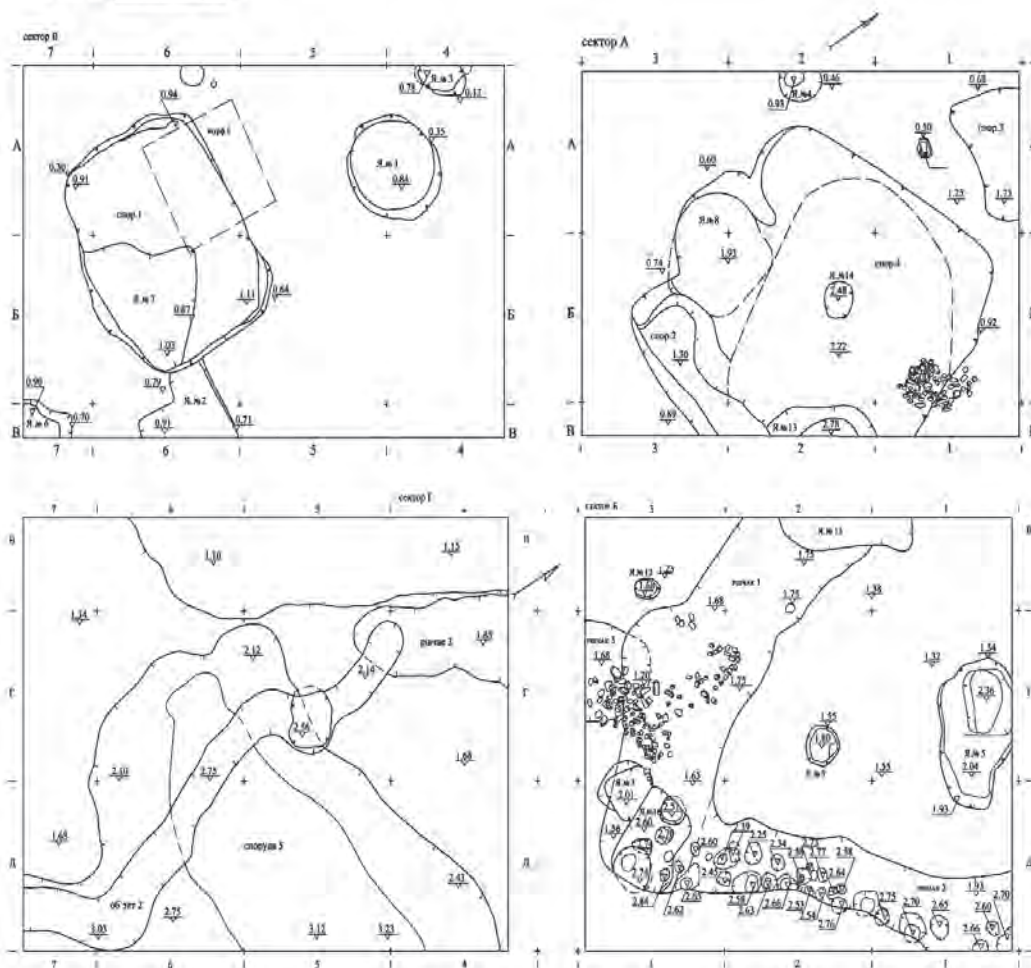

Рис 2. Зведений план розкопу № 1
Fig. 2. Consolidated Plan of the excavation № 1

П У Б Л І К А Ц І Я

Споруда № 2 була розташована в північній частині розкопу. Підпрямокутної форми, розміри — 4,0 × 3,5 м. Стінами орієнтована за сторонами світу, з незначним відхиленням на схід. Заглиблена в материк на 0,6–0,75 м. Стіни вертикальні. Більша частина споруди перерізана котлованом пізньосередньовічної споруди № 4 та двома господарськими ямами XVII—XVIII ст. Відносно добре збереглась лише південна частина. Тут вздовж західної стінки зафіксовано заглиблення до рівня 0,90 м, вірогідно — запуск повздовжньої стіни. Заповнення — світло-сірий, слабо гумусований супісок. З заповнення походить наступний матеріал: кераміка XII—XIII ст., полив'яна плитка, фрагменти скляних виробів, два скляні браслети, кістяний гудзик, бронзова ліровидна пряжка, залізний наконечник, цвяхи, ніж, інші залізні предмети.

Оскільки не зафіксовано жодних залишків опалювальних споруд, споруда № 2 скоріш за все являється господарською. За матеріалом датується XIII ст.

Поруч, в північному куті розкопу, виявлено споруду № 3. Підпрямокутної форми, стінами орієнтована за сторонами світу. Заглиблена в материк на 0,5 м. Північно-східна частина перерізна стінкою. Довжина південної стіни — 1,4 м. Стіни вертикальні. Підлога нахилена в північно-західному напрямі під кутом 20°. Заповнення — темно-сірий, слабо гумусований супісок. Матеріалу не виявлено. Зважаючи на розміри споруди, вона може бути інтерпретована як господарська. За стратиграфічними даними ми можемо датувати споруду XIII ст.

Споруда № 5 виявлена в південній частині розкопу. Підпрямокутної форми. Сторонами орієнтована з заходу на схід. Південно-східна частина перерізна стінкою. Довжина з півночі на південь — 3,2 м. Заглиблена в материк на 1,5 м. Стіни та підлога — похилі. Північна та південна стіни споруди № 5 сильно оплили, вертикальну форму краще зберегла західна стіна. Північно-західний кут споруди мав округлу форму і дещо виступав; можливо, тут знаходився опорний стовп. Північну стінку перекриває шар глини потужністю 0,15–0,3 м. З півночі на південь, за 1,2–1,4 м від західної стіни, споруду перерізає рівчак часів Другої Світової війни, частково руйнуючи південну стіну споруди. Заповнення — сірий, слабо гумусований супісок. Керамічний матеріал за хронологією можна поділити на дві групи: кінець IX—X ст. та XII — перша половина XIII ст. Однак, говорити про окремі культурно-хронологічні горизонти та виділяти етапи функціонування споруди не дозволяє її погана збереженість. Також з заповнення походять фрагменти амфор, плитки (в т. ч., полив'яна), вудила, фрагменти плінфи та пірофіліту. Споруда № 5 скоріш за все мала каркасно-стовпову конструкцію і могла використовуватись в господарських цілях. За матеріалом споруди № 5 можна датувати першою половиною XIII ст.

Ще дві споруди відносяться до доби Козаччини. Споруда № 4 була розташована в північній частині розкопу 1 і, як уже зазначалось, перерізала давньоруську споруду № 2. Мала підовальну форму. Витягнута по вісі північ — південь, з відхиленням на захід. Південно-східний край перерізаний бровкою, західну стіну споруди перерізає яма № 8. Розміри — близько 3,3 × 2,7 м. Заглиблена в материк на 1,0–1,3 м. Стінки похилі. Точні контури споруди встановити важко, так як вона запущена в котлован споруди № 2. Добре простежується нижня частина споруди. Підлога заглиблюється до центру під кутом 20°. В центрі споруди зафіксовано стовпову яму (яма № 14), діаметром 0,4 м. Заповнення — сірий, слабо гумусований супісок. Зустрічаються фрагменти печини. Матеріал із заповнення перемішаний. Керамічний комплекс датується епохою Київської Русі, післямонгольською добою та XVII—XVIII ст. Також матеріал представлений фрагментом світильника, фрагментом тарної посудини, плитками, фрагментами плінфи та пірофіліту, розтиральником, склянню бусиною, скляним браслетом, фрагментом ножиць, двірним гачком, цвяхами, іншими залізними предметами. Зважаючи на форму споруди та наявність центральної стовпової ями, вона могла являти собою центричну конструкцію, для будівництва котрої був використаний котлован споруди № 2. За матеріалом споруда № 4 датується другою половиною XVII—XVIII ст.

В східній частині розкопу виявлено споруду № 6. Споруда — підпрямокутної форми, сторонами орієнтована з північного заходу на південний схід. Північна та східна частини перерізані стінами розкопу. Західна сторона простежується на 8,2 м (за рівчаком 1); південна — на 5,8 м (за рівчаком 2). Споруда була наземною. Конструктивними частинами споруди є рівчак № 1, 2, та яма № 16.

Рівчак № 1 був орієнтований за віссю північний захід — південний схід. З північного сходу перерізається бровкою. Вдалося простежити на довжину 8,2 м; ширина рівчака — 1,1–1,3 м. Заглиблений в материк на 0,45–0,65 м. Стінки похилі. Заповнення — темно-сірий, слабо гумусований супісок. В заповненні виявлено значну кількість плінфи та

каміння — залишки забутовки фундаменту. Також із заповнення походять фрагменти керамічного посуду XI—XIV та XVII ст. кахлі, фрагмент плінфи з відбитком, ножиці, цвях, тощо. Рівчак являє собою фундаментний рів споруди № 6.

Рівчак № 2 — орієнтований за віссю південний захід — північний схід. Зі сходу перерізається бровкою; з заходу — ямами № 15, 16. Вдалося простежити на довжину 5,8 м; ширина рівчака — 0,7–1 м. Заглиблений в материк на 0,3–0,4 м. Стінки похилі. Заповнення — сірий, слабо гумусований, супісок. В заповненні виявлено фрагменти кераміки XI—XIII та XVI ст., фрагменти плінфи та пірофіліту. На рівні дна котловану виявлено 28 стовпових ям:

- 7 ям — округлої форми, діаметром — 0,13–0,30 м;
- 14 ям — овальної форми, розмірами 0,42–0,14 × 0,25–0,12 м;
- 7 ям — підпрямокутної форми, розмірами 0,42–0,12 × 0,22–0,10 м;

Глибина дна ям від материка — 0,75–1,05 м. Стовпові ями в рівчаку 2 можуть бути інтерпретовані як залишки галереї споруди № 6. Конструктивним елементом останньої є і яма № 16, На деяких ділянках стовпові ямки йдуть у два ряди, що може свідчити про перебудову галереї.

З північного заходу рівчак № 2 перерізає яма № 16. Підпрямокутної форми. Довгою стороною яма орієнтована за віссю північний захід — південний схід, розміри — 1,2 × 0,6 м. Заглиблена в материк на 0,75 м. Стінки вертикальні, дно — похиле. Заповнення — сірий, слабо гумусований супісок. Матеріалу не виявлено. На рівні дна котловану зафіксовано шість стовпових ям округлої чи підовальної форми, розмірами 0,45–0,25 × 0,40–0,15 м. Дно ям — на глибині від 0,85 до 1,2 м від рівня материка. Яма № 16 є конструктивним елементом галереї споруди № 6, виявленої у рівчаку № 2. Очевидно, тут розташовувались наймасивніші, кутові стовпи галереї.

Хоча слідів опалювальних споруд виявлено не було, значні розміри та складність конструкції споруди № 6 можуть свідчити про її житловий характер. Споруда датується XVII ст. і може бути пов'язана з діяльністю власників Вишгорода — панів Гойських (початок XVII ст.).

Дослідження 2012 р. дозволяють виокремити та охарактеризувати основні етапи заселення східної частини Вишгородського городища в середньовічний час.

До давньоруської доби на розкопі 1 відносяться чотири господарські споруди, орієнтовані за сторонами світу. Зібрано численну колекцію керамічного матеріалу — 940 одиниць. Виявлено індивідуальні знахідки різних категорій матеріалу: фрагменти та вироби з металу, кістки, скла, каменю, глини.

Виявлені матеріали свідчать про безперервне заселення ділянки з XI до XIV ст. На кінець XII — початок XIII ст. досліджувана ділянка могла являти собою частину садиби заможного вишгородця, яка була частиною масової забудови давньоруського дитинця. Про досить високий статус її власника свідчить площа садиби, котра мала становити не менше 200 кв. м, а також наявність імпортованих та коштовних речей.

Разом з тим можна говорити про певну периферійність ділянки розкопу 1. Культурні нашарування тут мали значно меншу потужність у порівнянні з розкопами 1934–1937 та 1979–1981 рр. Вона могла бути периферійною частиною розкопаного Ф. А. Козубовським та Т. М. Мовчановським трохі північніше «кварталу металургів». На користь цього свідчать знахідки криць та великої кількості шлаків. Розташування досліджуваної ділянки біля краю плато ще раз підтверджує висновок про те, що схил значно оплив з давньоруського часу.

Відсутність горілих нашарувань, прошарків попелу з вугіллям у заповненнях об'єктів (залишки вуглинок та попелу зафіксовані лише в ямі № 3), можуть свідчити про те, що ця частина городища не постраждала від пожежі під час монголо-татарської навали 1240 р. Виявлено, хоч і у відносно невеликій кількості, керамічний матеріал другої половини XIII—XIV ст. Раніше культурний шар післямонгольської доби був зафіксований поблизу церкви св. Бориса і Гліба.

Натомість, зовсім відсутні матеріали XV ст., а XVI ст. представлене лише поодинокими фрагментами кераміки. Вишгород міг постраждати під час походів на Київ Едигея (1416 р.) та Менглі-Гірея (1482 р.). Відроджується як містечко він лише на початку XVII ст. На розкопі 1 до цього часу слід відносити велику наземну житлову споруду, яку ми пов'язуємо з функціонуванням маєтку панів Гойських.

Паралельно роботам на Вишгородському городищі були проведені археологічні дослідження на території міського посаду — гончарного центру. Вивчення цієї частини міста було розпочато в 1936 р. Тоді ж розкопано перші гончарні горни [2, с. 73, 75]. В подальшому горни розкопувались в 1947, 1990, 1992, 1995, 2001 рр. Було прослідковано цілу вулицю, заселену гончарами.

На території Музею гончарства закладено розкоп № 2 (рис. 1). Основні роботи проводилися у західній частині садиби. На місці майбутньої траси каналізаційної мережі було пробито **траншею № 1** у формі літери «Г». Її розміри: довжина — 3,0/12,0 м, ширина — 1,0 м, глибина — 0,9 м.

В траншеї № 1 зафіксовано давньоруський культурний шар та об'єкти: яма давньоруського часу, яма кінця XIX — початку XX ст. та **об'єкт № 1** (споруда?) XI—XII ст. Зафіксовано південний кут об'єкту, решта перерізається північно-східною стінкою траншеї. Заглиблений в материк на 0,55 м. Стінки вертикальні, дно — горизонтальне. Заповнення — темно-коричневий гумус. З заповнення походить наступний матеріал: стінки керамічний посуд кінця X—XI ст. та XII ст.

Робітниками були пробити **траншеї № 2, 3** загальною довжиною близько 20 м, шириною 0,4 м, 0,6 м завглибшки. Вони дозволили зафіксувати давні культурні нашарування та об'єкти XI—XX ст. Зокрема, в північно-західній частині траншеї № 3 виявлено залишки давньоруської споруди. Нажаль, процес фіксації ускладнювався вузькістю траншей.

В ході робіт на території садиби Музею гончарства зафіксовано 4 об'єкти давньоруського часу, зібрано керамічний матеріал XI—XIII ст. Виявлені об'єкти належали до інфраструктури виробничого гончарного кварталу стародавнього Вишгорода.

На вул. Межигірського Спаса (перед собором Вишгородської Богородиці) (рис. 1, а) в ході несанкціонованих земляних робіт був зритий верх пагорбу та залитий бетоном фундамент новобудови, внаслідок чого зруйновано культурний шар на площі близько 40 кв. м. Підйомний матеріал відноситься до наступних періодів:

- кінець X—XI ст.;
- перша половина XIII ст.;
- друга половина XIII—XIV ст.

На садибі по вул. Межигірського Спаса, 34 (рис. 1, є) проводилися земляні роботи, пов'язані з реконструкцією приватного будинку. Було проведено нагляд за земляними роботами. В траншеї, яку було пробито біля парадного входу до приватного будинку, зачищено південно-східну стінку. Стратиграфічний розріз показав наявність культурних нашарувань з керамічним матеріалом XI—XII ст.

Рятівні археологічні роботи відбулися на ділянці за адресою вул. Межигірського Спаса, 29 (рис. 1, д). На вказаній ділянці від житлового приватного будинку в напрямку будинку № 6 по вул. Шолуденка проводилася каналізаційна мережа. Пробито траншею довжиною близько 110 м, шириною 0,5 м, глибиною близько 1,30 м. В результаті спостереження за земляними роботами зафіксовано частину **середньовічного могильника**. П'ять поховань вдалося зафіксувати в стінках траншеї. Рівень виявлення 0,8–1,1 м від сучасної денної поверхні. Поховані орієнтовані головою на північний захід. Поховання здійснені в могильних ямах, залишків деревинного тліну від труп не зафіксовано. Рівень запуску встановити важко внаслідок новітніх перекопів, стінки округлі. Заповнення могильних ям — темний гумус. З заповнення походить наступний матеріал: дрібні фрагменти керамічного кухонного посуду. Нижню частину поховань № 1, 2, 3, 4 та верхню — поховання № 5 — вдалося вибрати, решта уходила за межі досліджуваної приватної ділянки.

В зв'язку зі знахідкою у 2004 р. в 200 м від досліджуваної ділянки трьох поховань XVII ст. на аналогічній глибині та зі схожими обрядовими елементами, можна припустити, що знайдені поховання відносяться до цього хронологічного періоду. Розташування поховань за рядним принципом вказує на можливість існування в цій частині заповідника церковного цвинтаря. Проте, для встановлення більш чіткої хронологічної та обрядової атрибуції поховальних комплексів необхідні більш широкі стаціонарні дослідження.

Шурф № 5 закладено в саду приватної садиби по вул. Петра Калнишевського, 54 (рис. 1). Розміри $5,0 \times 1,0$ м. Материк на глибині $0,25 \times 0,40$ м. Давнього культурного шару не виявлено. Відкрито господарську яму XX ст.

Жодного археологічного матеріалу не виявлено. Повну відсутність культурного шару та археологічного матеріалу можна пояснити активними земляними роботами в цій частині садиби. Досліджувана ділянка знаходилася поруч з яром, засипаним у другій половині XX ст. Вочевидь місцевість піддавалася штучним нівеляційним процесам, в результаті яких був знищений давній культурний шар.

Археологічні роботи 2012 р. значною мірою доповнюють наше уявлення про історичну топографію Вишгорода в Середньовіччі. Культурно-хронологічний аналіз отриманих матеріалів дозволяє прослідкувати історичну долю окремих районів середньовічного Вишгорода. На багатьох ділянках дослідження проводились вперше.

Історична топографія Вишгорода значно змінювалася з плином часу. Протягом XI ст. формуються і до першої половини XIII ст. залишаються заселеними всі основні райони міста. Безсумнівно, територія поширення культурного шару після монголо-татарської навали 1240 р. та наступних історичних випробувань значно зменшилась, що свідчить про скорочення кількості населення. Практично відсутні матеріали XV ст. Подальше систематичне дослідження дозволить уточнити схему історичного розвитку середньовічного Вишгорода та його окремих районів.

Ключові слова: Вишгород, Давня Русь, X—XVIII ст., історична топографія, городище, керамічний матеріал.

ЛІТЕРАТУРА

1. Івакін Г. Ю. Історичний розвиток Києва XIII — середини XVI ст. — К., 1996.
2. Довженко В. Й. Огляд археологічного вивчення Древнього Вишгорода за 1934—1937 рр. // Археологія. — 1950. — т. III. — С. 64—92.
3. Довженко В. Й. Раскопки древнего Вышгорода в 1947 г. — НА ІА НАНУ. — 1947/18.
4. Чумаченко В. В. Раскопки в древнем Вышгороде // АО 1973 г. — М., 1974.
5. Толочко П. П., Зоценко В. Н. Отчет о раскопках Вышгородского отряда Киевской археологической экспедиции в 1979 г. — НА ІА НАНУ. — 1979/16;
6. Зоценко В. Н. Отчет о раскопках Вышгородского отряда Киевской археологической эксп. в 1980 г. — НА ІА НАНУ. — 1980/17а;
7. Зоценко В. Н., Пекарская А. В. «Отчет о раскопках Вышгородского городища в 1981 г.» — НА ІА НАНУ — 1981/15 в.
8. Сырфомятников А. К. Церковь Бориса и Глеба в г. Вышгороде Киевской обл. — НА ІА НАНУ. — 1989/62.
9. Ольговський С. Я., Філок О. В., Анжияк С. М., Михайленко С. П. Звіт. Охоронно-рятувальні роботи у м. Вишгороді Київської області. — НА ІА НАНУ — 2000/11 в.
10. Чабай В. П., Евтушенко А. И., Степанчук В. Н. О раскопках Дорогожицкого отряда Вышгородской экспедиции НИК «Археолог» в урочище «Гончары» в г. Вышгороде в 1990 г. — НА ІА НАНУ — 1990/67.

Резюме

Бибиков Д. В. Новые данные к исторической топографии средневекового Вышгорода

Статья посвящена археологическим исследованиям на территории г. Вышгород. На протяжении полевого сезона 2012 г. Вышгородская археологическая экспедиция провела ряд разведочных работ, а также стационарный раскоп на восточном краю Вышгородской горы. Открыт ряд объектов XI—XVIII вв., собран многочисленный археологический материал. На многих участках исследования проводились впервые. Работы 2012 г. в значительной мере дополняют наше представление об исторической топографии Вышгорода в средневековье, позволяют проследить историческую судьбу отдельных его районов.

Ключевые слова: Вышгород, Древняя Русь, X—XVIII вв., историческая топография, городище, керамический материал.

Summary

D. Bibikov. New Data about Historical Topography of the Medieval Vyshgorod

The article is devoted to archaeological research in Vyshgorod. Over the termin of the field season 2012 Vyshgorod archeological expedition conducted a series of exploration and stationary excavation on the eastern edge of the Vyshhorod mountain. Opened a number of objects XI—XVIII centuries., collecting numerous archeological material. On many sites research conducted for the first time. Works in 2012 significantly complement our understanding of historical topography medieval Vyshgorod and allow to trace the historical destiny its individual parts.

Key words: Vyshgorod, Old Rus, X—XVIII-th centuries, historical topography, ancient citadel, ceramic material.

